

לשכת רב הקמפוס

אוניברסיטת בר-אילן

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבו ע י

פרשת בְּחֻקְתֵי, תשע"ב
מספר 967מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

"אם בחקותי תלכו... ואם בחקותי תמאסו" נתן אביעזר

פרשתנו פותחת בברכות: "אם-בְּחֻקְתֵי תֵלְכוּ" (כו:ג) וממשיכה בקללות "וְאם-בְּחֻקְתֵי תִמְאָסוּ" (כו:טו). שני החלקים מעלים שאלות.

אחת הברכות היא "וְנִתְתִי שְׁלוֹם בְּאָרְצְךָ" (כו:ו) – ללא ספק ברכה חשובה. מי לא חולם על שלום בינינו ובין שכנינו שסוף סוף ישים קץ למלחמות שנמשכות כבר יותר ממאה שנים? אולם ר' אברהם אבן-עזרא מפרש ברכה זו בדרך אחרת לחלוטין ובמילה אחת בלבד: "ביניכם". לפי ראב"ע, ברכה זו אינה אמורה בשלום בין עם ישראל ובין אויביו מסביב, אלא בשלום בין הפלגים בקרב עם ישראל: שלום בין ספרדים לאשכנזים, שלום בין דתיים לחילוניים, שלום בין עולים חדשים לוותיקים וכו'. אמנם חשוב מאוד שפלגי העם יכבדו ויאהבו זה את זה, אולם בלי ספק השלום בין ישראל לאויביו מסביב חשוב מזה. אם כן, מה הביא את ראב"ע לנטוש את הפירוש המקובל של המילה "שלום" ולהציע פירוש יוצא דופן משלו?

ההסבר לפירוש הזה נמצא בהמשך הברכה: "וְיִרְדְּפֶתֶם אֶת-אֹיְבֵיכֶם וְנִפְּלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב. וְיִרְדְּפוּ מִכֶּם חֲמִשָּׁה מְאָה וּמְאָה מִכֶּם רַבְּבָה יִרְדְּפוּ וְנִפְּלוּ אֹיְבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב" (כו:ז-ח).

המשך הברכה מבטיח ניצחון סוחף במלחמה, אולם אם קיימים יחסי שלום בין עם ישראל לשכניו, הרי אין מלחמות וממילא אין צורך בהצלחה בהן. ברור לראב"ע שהמשך הברכה מבוסס על ההנחה שתמיד יהיו אויבים לעם ישראל, כדברי בעל ההגדה: "בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", ולכן נדרשת ברכה להצלחה במלחמות. והיות שהובטח לעם ישראל ניצחון במלחמה, חייבים לייחס משמעות אחרת לברכה הראשונה: השלום יהיה "ביניכם", כפי שפירש.

שלום בין פלגי העם והצלחה במלחמות הן ברכות מעשיות וסבירות. אך כאשר קוראים את הרשימה הארוכה של הקללות בפרשתנו, מתקבל הרושם שחלקן אולי גוזמאות בעלמא, והקורא עלול להתרשם שאין צורך לחשוש שחלק מהן תתממשנה. למשל, אחת הקללות שנראית בלתי-מציאותית בעליל היא: "וְהִבְאֵתִי מֶרֶץ בְּלִבְכֶם בְּאַרְצֵת אֹיְבֵיכֶם וְיִרְדְּף אֶתְּם קוֹל עֲלֵה גִדְף וְנָסוּ מִנְּסַת-חָרֵב וְנִפְּלוּ וְאֵין רִדְף. וְכָשְׁלוּ אִישׁ-בְּאָחִיו כְּמִפְּנֵי-חָרֵב וְיִרְדְּף אֶיִן" (כו:לו-לז). איך ייתכן שחיילים מנוסים בורחים בפאניקה כאשר אין אויב שרודף אחריהם, ובבריחתם הם אף הורגים זה את זה?!

למרבה ההפתעה, היינו עדים למקרה כזה בדיוק, ולא היה מדובר בצבא של מדינה מהעולם השלישי אלא בצבא ארצות הברית. בנובמבר 1979 חטפה ממשלת איראן את כל 53 אנשי צוות השגרירות של ארצות הברית בטהרן ונהגה בהם כבבני ערוכה. נשיא ארצות הברית באותה עת, ג'ימי קרטר, הורה לצאת למבצע צבאי (Operation Eagle Claw) לשחרור בני הערוכה, במתכונת המבצע הצבאי המוצלח של צה"ל

* נתן אביעזר הוא פרופסור לפיזיקה באוניברסיטה ומחבר הספרים: "בראשית ברא" ו-"אמונה בעידן המדע".

לשחרור בני הערובה באנטבה. המבצע יצא לפועל באפריל 1980. לפי התכנית אמור היה כוח הקומנדו המפורסם, כוח דלתא (Delta Force), לחדור לאיראן, לתקוף את השגרירות ולשחרר את החטופים. אולם הכול הסתבך, והתוצאות היו הרות אסון.

מטוסי הרקולס היו אמורים להטיס את כוח הקומנדו למדבר באיראן ולהשאירו שם במשך הלילה. לאחר מכן, שמונה מסוקים היו אמורים לקדם את הכוח בלילה, מהמדבר לשגרירות בטهران, לקראת המתקפה לשחרור בני הערובה. לרוע המזל יצאו שלושה מסוקים מכלל פעולה, ולכן הוחלט לבטל את המבצע. המפקדים של כוח הקומנדו חששו להיגלות לאור יום על-ידי האיראנים, ולכן מיהרו לעזוב את המקום קודם עלות השחר. בגלל הפחד והחיפזון התנגש מסוק אחד במטוס הרקולס שנשא מכלי דלק לצורך תדלוק המסוקים. ההרקולס התפוצץ יחד עם המסוק, ושמונה חיילים נהרגו. החיילים שנותרו עלו למטוסי ההרקולס האחרים וברחו בפאניקה בהשאירם אחריהם את כל שאר המסוקים ואת גופות החיילים שנפלו.

כאמור, החיילים היו בארץ אויביהם, אך לא היה כל חייל איראני באזור – "וְרִדְף אֵין". וכפי שכתוב: "וְהִבֵּאתִי מִרְף בְּלָבָם בְּאַרְצֵת אֵיבֵיהֶם", היו החיילים מלאי פחד באיראן, ארץ אויביהם; "וְרִדְף אַתֶּם קוֹל עֲלֶיהָ נִדְף וְנָסוּ מִנֶּסֶת-תְּרָב" – הם ברחו בפאניקה. "וְנָפְלוּ" – שמונה חיילים נהרגו במהלך הבריחה, "וְכִשְׁלוּ אִישׁ-בְּאָחִיו פִּמְפְּנֵי-תְרָב" – תאונת המסוק והמטוס. קללה אחרת המופיעה בפרשתנו נראית אף היא לא-מציאותית: "וְאַכְלָתֶם בְּשֵׁר בְּנֵיכֶם וּבְשֵׁר בְּנֵיכֶם תֹּאכְלוּ" (כו: כט).

קשה לדמיין מצב שבו איש היה אוכל בשר בני-אדם. אולם גם קללה זו התרחשה לא אצל שבט פרימיטיבי במרכז אפריקה, אלא בעולם הנאור.

באוקטובר 1972, בטיסה מאורוגוואי לצ'ילה, התרסק מטוס נוסעים בהרי האנדים. בהתרסקות המטוס נהרגו 12 נוסעים ונשארו בחיים 33 נוסעים ואנשי צוות. כל מכשירי הקשר נהרסו ולא הייתה אפשרות לדווח על מיקום המטוס ההרוס. בלילה ירדה הטמפרטורה ל-30 מעלות מתחת לאפס, ובתוך ימים ספורים אזל האוכל. בגלל הקור הנורא ובהיעדר מזון החלו האנשים למות זה אחר זה. אחרי כמה ימים, כשהמצב הלך והחמיר, החליטו האנשים שעדיין היו בחיים לאכול את בשר גופותיהם של המתים, וכך עשו במשך חודשיים. אחרי 72 ימים ניצלו 16 האנשים שנשארו בחיים.

גם בברכות מופיעות הבטחות שנראות בלתי-אפשריות לחלוטין, כגון: "וְיִרְדְּפֶתֶם אֶת-אֵיבֵיכֶם וְנָפְלוּ לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב. וְרִדְפוּ מִמֶּם חֲמֹשֶׁה מֵאָה, וּמֵאָה מִמֶּם רִבְבָה יִרְדְּפוּ, וְנָפְלוּ אֵיבֵיכֶם לְפָנֵיכֶם לְחָרֵב". איך ייתכן שרק חמישה חיילים יתגברו על מאה חיילי האויב? וכתוב "ונפלו איביכם לחרב", דהיינו כלי הנשק בידי חמשת החיילים יהיו רק חרבות, ובכל זאת, לפי הברכה, הם יתגברו על המאה.

גם זה קרה, והמאה שנפלו היו בין החיילים הטובים שבעולם! לקראת סוף מלחמת העולם הראשונה החלה התקפה אמריקנית מאסיבית נגד קווי הגרמנים. באזור מסוים נבלמה ההתקפה עקב עמדה גרמנית שהייתה מוגנת היטב על-ידי גודד מקלענים. בין החיילים האמריקנים היה רב-טוראי אלווין יורק, צלף מדהים. יורק החליט להתקיף בעצמו את עמדת הגרמנים שבלמה את התקדמותם של האמריקנים. הוא התקדם לקראת קווי הגרמנים והחל לירות. בידי יורק היו רובה ואקדח בלבד, אולם הוא היה צלף מוצלח וכל כדור שירה אכן פגע בחייל גרמני. כאשר מספר ההרוגים הגיע ל-28, נתן המפקד הגרמני פקודה כללית להיכנע, וכל 132 החיילים שעדיין היו בחיים נכנעו ליורק.¹

אם כן, חייל אחד, רב-טוראי יורק, התגבר על יותר ממאה חיילי האויב; הישג העולה אפילו על הברכה בפרשתנו. בהיותו אדם דתי הסביר יורק את מעשיו במילים אלו: "כוח עליון שמר עלי, כיוון אותי ואמר לי איך להילחם".

אירוע דומה התרחש גם בצבאנו. במלחמת יום הכיפורים, בלילה הראשון והנורא בחזית הסורית, ארגן סרן צביקה גרינגולד שלושה טנקים שנקראו ברשת "כוח צביקה", והם יצאו להילחם נגד הסורים. בזמן קצר נפגעו שני טנקים, וב"כוח צביקה" נשאר טנק אחד בלבד. עקב התוהו ובוהו ששרר במפקדה, חשבו שם ש"כוח צביקה" כולל מספר טנקים, ונתנו לו פקודות לחימה בהתאם. במהלך הלילה השמיד "כוח צביקה" טנק אחר טנק, מלבד כלים סוריים אחרים. רק בבוקר, כשחזר גרינגולד למפקדה לדווח, התברר למפקדים, להפתעתם המוחלטת, ש"כוח צביקה" לא היה אלא טנק אחד בלבד. עבור הפעולה המדהימה הזאת הוענק לצביקה גרינגולד עיטור הגבורה.

¹ עבור הפעולה המדהימה הזאת קודם יורק לדרגת סמל והוענק לו עיטור הגבורה הגבוה בצבא ארצות הברית, הלווא הוא Congressional Medal of Honor.

אירועים אלו מעידים שהקלות והברכות, המיועדות כמובן לעם ישראל, גם אלה שנראות קיצוניות ביותר, אינן דמיוניות אלא עשויות ועלולות להתרחש. לכן חשוב שכל אדם מישראל יהיה במחנה של "אם-בְּחַקְתִּי תֵלְכוּ" ושכולנו ננהג ביחסי שלום בתוך עמנו, ועל-ידי זה נזכה לברכה "וְיִשְׁבְּתֶם לְבֵטַח בְּאַרְצְכֶם".